

Guia d'aprenentatge

Història Social

(6 ECTS)

Any acadèmic 2018-2019

Semestre: 1r Curs: 1r

Grau en Treball Social
Grau en Educació Social

Mòdul A: Formació bàsica en Ciències Socials i Jurídiques
Matèria: Història

Professor: Jordi Sabater

1.- Presentació de l'assignatura

La nostra *realitat* actual ha estat construïda històricament. Les estructures econòmiques, socials i polítiques i, fins i tot, els marcs culturals del món en què vivim són fruit de complexos processos històrics. Així, per poder conèixer amb rigor la nostra societat és imprescindible que incorporem a l'anàlisi d'aquesta una mirada històrica. El "presentisme" és un dels pitjors obstacles per al coneixement de la realitat social i, més encara, per a la seva transformació.

D'altra banda, tota disciplina es consolida com a tal en el marc d'un determinat moment històric, el qual genera les condicions i les necessitats per al seu desenvolupament. Les professions socials no són una excepció. Per tant, un altre dels objectius de l'assignatura serà donar eines per entendre el context en el qual cal situar el sorgiment i evolució del Treball Social i l'Educació Social.

Dins de l'àmplia diversitat de temes dels quals s'ocupa la història social, ens centrarem en dos: per un costat, la configuració i transformació de les estructures socials i com aquestes generen processos canviants de desigualtat i exclusió, amb diversos impactes i subjectes; per l'altre, l'altruisme organitzat i els seus usos i, sobretot, la constitució de polítiques d'assistència i control social, analitzant els seus fonaments, lògiques, funcions i resultats. Així, partirem de la configuració del discurs sobre la caritat en el període medieval i arribarem fins a l'origen i desenvolupament dels Estats del Benestar. Aquesta imprescindible amplitud cronològica i la necessitat de no oblidar el marc general en què contextualitzar els eixos de continguts prioritzats, obliguen a optar per una via que aposta per subratllar problemàtiques i àmbits concrets, sempre especialment significatius, però sense sacrificar la unitat del conjunt, ni renunciar al seu caràcter introductor. Tot plegat implica, no només una diversitat d'objectes d'estudi, sinó també de registres.

2.- Competències a desenvolupar

- Reflexionar sobre l'aportació de l'anàlisi històrica a la comprensió de la realitat social i l'acció social.
- Conèixer i comprendre els eixos bàsics dels canviants contextos socials, polítics, econòmics i culturals en els quals cal situar el desenvolupament històric de l'acció social en les seves distintes concrecions.

- Conèixer i comprendre les fases de l'evolució de l'acció social, així com els factors explicatius de cadascuna d'elles.
- Conèixer i comprendre el procés que portà a la constitució dels Estats del Benestar

3.- Continguts

1. Per a què la història?

- 1.1. El coneixement històric.
- 1.2. La història de la misèria i la misèria de la història.

2. Pobresa, marginació i assistència en el món medieval (S.X-XIV): la pobresa com una fatalitat.

- 2.1. El deure de l'almoïna, el "despertar caritatiu" i les ordes mendicants.
- 2.2. La crisi del segle XIV: la misericòrdia desbordada, la caritat en qüestió.

3. Capitalisme i Estat modern: la pobresa com a problema i amenaça social (S.XV-XVIII).

- 3.1. La crisi del sistema feudal i la transició al món modern.
- 3.2. La pobresa com a problema social. Les bases d'una política social.
- 3.3. Filantropia, racionalisme i estat protector.

4. Estat liberal, industrialització i moviments obrers: la pobresa com a conseqüència de la proletarització (S.XVIII-XIX).

- 4.1. La "Gran Transformació". Desenvolupament i auge del liberalisme clàssic.
- 4.2. Pobresa i beneficència en el nou ordre burgès.
- 4.3. Industrialització, proletarització i moviments obrers.
- 4.4. L'emergència de la "qüestió social".

5. Origen i desenvolupament de l'Estat de Benestar: la pobresa com a responsabilitat social i política (S.XIX-XX).

- 5.1. L' "èxit" creixent dels reformismes socials i polítics.
- 5.2. Les reformes a la pràctica i a la governabilitat: el desenvolupament de la legislació laboral i les assegurances socials obligatòries.

- 5.3. La Prehistòria de l'Estat del Benestar: del New Deal a Keynes.
- 5.4. Creixement econòmic i pacte social: *l'Edat d'or* del neocapitalisme.
- 5.5. Consolidació de l'Estat del Benestar Keynesià.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Podrà entendre l'aportació de la història a l'anàlisi de la realitat social i saber utilitzar els seus instruments i mètodes.
- Disposarà d'eines per analitzar els factors explicatius dels canvis socials i les seves conseqüències.
- Serà capaç d'arribar a conclusions sobre la relació dinàmica entre els eixos de desigualtat de les estructures socials i la configuració d'estratègies de control i d'assistència des d'una perspectiva històrica.
- Podrà comprendre els impactes dels processos i canvis històrics en la configuració dels contextos, marcs legals i institucionals, discursos i mètodes de l'acció social.
- Podrà comprendre la complexitat i l'ambivalència de les polítiques d'assistència i benestar social i els processos històrics que expliquen l'aparició dels Estats del Benestar i les seves varietats.

5.- Metodologia

La metodologia de treball de l'assignatura combina tres tipus d'estratègies:

- a) **Sessions magistrals** destinades a presentar i debatre els eixos centrals i l'"estat de la qüestió" de cada tema i proporcionar el marc descriptiu, analític, metodològic i conceptual en el qual situar el treball tutoritzat i el treball autònom de l'estudiant.
- b) **Sessions de treball en grup** amb l'objectiu d'analitzar i discutir argumentant, temes, lectures i altres elements formatius. Aquestes activitats tenen com a objectiu desenvolupar competències de comprensió, debat, anàlisi crítica, expressió oral, síntesi i treball en equip.

c) **Tutories individualitzades o de petit grup** que tenen per objecte clarificar dubtes i/o fer el seguiment del treball i dels exercicis que realitza cada estudiant.

En paral·lel a aquests elements, l'alumne disposa d'un entorn virtual que facilita el treball personal, fora de l'aula presencial. Els diferents documents i materials, que siguin necessaris per treballar a classe, estaran disponibles en aquesta aula virtual. Però aquest no és el seu únic objectiu. També és un espai de treball a través del qual es podran desenvolupar debats o anàlisis de materials que s'hagin presentat a classe.

Les hores de treball de l'estudiant es distribueixen de la següent manera:

Treball a l'aula	50 hores	2 ECTS
Treball tutoritzat	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	50 hores	2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

a) Avaluació continuada

L'avaluació de l'assignatura té per objectiu assegurar que l'estudiant ha adquirit els coneixements bàsics i hagi desenvolupat les competències previstes en aquesta guia. Perquè això sigui possible, cal entendre el procés d'aprenentatge de manera progressiva, de manera que el treball diari de l'estudiant resulta fonamental. Des d'aquesta perspectiva, l'avaluació s'entén com un procés continu de producció per part de l'estudiant i de recollida d'evidències per part del professor que mostri com es va consolidant l'aprenentatge o, en el cas que hi hagi alguna dificultat, que es pugui orientar adequadament l'estudiant en aquells aspectes menys consolidats.

En aquesta assignatura, acollir-se a l'avaluació continuada implica:

1. **Assistència.** L'assistència a classe resulta fonamental per tenir els elements necessaris per assolir els objectius i competències plantejats i perquè en l'espai de l'aula presencial es realitzaran activitats que formen part de l'avaluació de l'assignatura. En conseqüència els estudiants que optin per l'avaluació continuada han d'assistir regularment a classe. Aquells que no ho puguin fer, han d'optar per l'altra via d'avaluació o per acollir-se a l'itinerari adaptat si compleixen

els requisits. Aquest conjunt d'elements (activitats a l'aula, participació activa a classe, assistència...) signifiquen el 20 % de la nota.

2. **Treballs grupals.** Exercicis en grup consistents en l'anàlisi de textos i materials audiovisuals. Se'n faran tres al llarg de l'assignatura i signifiquen el 30 % de la nota. A les pautes d'activitats d'avaluació continuada es poden trobar els detalls i continguts de cada exercici. Les dates de lliurement (revisables parcialment en relació a la marxa del curs) i la ponderació de la nota seran les següents:

Activitat 1	Darrera setmana d'octubre	10 %
Activitat 2	Darrera setmana de novembre	10 %
Activitat 3	Dia de la prova final individual	10 %

3. **Prova final individual.** Realització d'una prova final individual consistent en desenvolupar dues preguntes sobre temes centrals de l'assignatura (50%).

En definitiva, l'avaluació continuada comporta la realització d'activitats i la participació activa a classe (20 % de la nota), tres exercicis grupals (30 % de la nota) i una prova final individual (50 % de la nota).

b) Avaluació final (no continuada)

Les persones que no es vulguin acollir a la modalitat d'avaluació continuada, tenen dret a examinar-se a final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova extensa que recull tots els continguts, instruments i materials utilitzats en el desenvolupament de l'assignatura. La prova consistirà en respondre a quatre qüestions sobre temes centrals de l'assignatura.

c) Avaluació Itinerari Adaptat

Els estudiants amb dret a itinerari adaptat han d'anar seguint l'assignatura al mateix ritme que els seus companys presencials. Per tant, tot el material de l'assignatura és comú, llevat, lògicament, del destinat a treballs a l'aula.

El sistema d'avaluació consta de dues parts

- Tres exercicis individuals consistents en l'anàlisi de textos i material audiovisual. El primer es correspon als mòduls 1 a 3 i s'haurà de lliurar la

darrera setmana d'octubre; el segon gira a l'entorn del mòdul 4 i s'ha de dipositar la darrera setmana de novembre i el tercer fa referència al cinquè i darrer mòdul i s'ha de lliurar el dia de la prova final. Per a la seva realització cal utilitzar les lectures obligatòries generals i específiques de cada mòdul. Cadascun significa el 15 % de la nota final. Les pautes per a la seva elaboració es penjaran a l'aula virtual.

Activitat 1	Darrera setmana d'octubre	15 %
Activitat 2	Darrera setmana de novembre	15 %
Activitat 3	Dia de la prova final individual	15 %

2. Realització d'una **prova final** consistent en desenvolupar dues preguntes que sortiran d'un llistat prèviament proporcionat pel professor.

Criteris d'avaluació

La ponderació de cada part de l'avaluació és la següent:

Exercicis individuals d'anàlisi de text	45 %
Prova final	55 %

En totes les proves es valorarà especialment la capacitat de presentar les idees d'una manera rigorosa i clara i d'arribar a conclusions.

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex.

8.- Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat es comunicarà amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: jsabater@peretarres.org

Horari d'atenció: Dilluns d'11 a 13 hores (És recomanable concertar cita prèvia).

9.- Bibliografia i recursos

Mòdul 1

Lectures bàsiques

Cabrera, P. J. (1998). *Huéspedes del aire. Sociología de las personas sin hogar en Madrid*. Madrid: Universidad Pontificia Comillas.

Sabater, J. (1989a). Política social. Conceptes i evolució històrica. Dins EUTS. *Treball social. Conceptes i eines bàsiques* (p. 171-184). Barcelona: ICESB.

Sabater, J. (1989b). Configuració i crisi de l'Estat del Benestar. Dins EUTS. *Treball social. Conceptes i eines bàsiques* (p. 185-195). Barcelona: ICESB.

Lectures complementàries

Fontana, J. (1999). *Introducción al estudio de la historia*. Barcelona: Crítica.

Sánchez, G. i André, T. (2003). El estudio de la historia para comprender el Trabajo Social. Dins T. Fernández i Alemán, C. (coords.), *Introducción al Trabajo Social* (p. 22-49). Madrid: Alianza.

Mòdul 2

Lectures bàsiques

Lis, C. i Soly, H. (1984). *Pobreza y capitalismo en la Europa preindustrial (1350-1850)*. Madrid: Akal.

López Alonso, C. (1986). La acción social medieval como precedente. Dins *De la beneficencia al bienestar social. Cuatro siglos de acción social* (p. 47-67). Madrid: Siglo XXI.

Lectures complementàries

Álvarez Palenzuela, V.A. (2002). *Historia Universal de la Edad Media*, Barcelona: Ariel.

Geremek, B. (1989). *La piedad y la horca. Historia de la miseria y la caridad en Europa*. Madrid: Alianza.

Mollat, M. (1988). *Pobres, humildes y miserables en la Edad Media*. México: FCE.

Mòdul 3

Lectures bàsiques

Christophe, P. (1989). Intervención policial y reclusión de los pobres (siglos XVI y XVII). Dins Christophe, P. *Para leer la historia de la pobreza*. (p. 138-151). Estella: Verbo Divino.

López Alonso, C. (1990). La acción pública no estatal. Dins *Historia de la Acción Social Pública en España. Beneficencia y Previsión*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

Vives, J. L. (1985). El socorro de los pobres. Madrid: Marsiega.

Lectures complementàries

Bennassar, B. et al (1980). *Historia Moderna*. Madrid: Akal.

Carbonell, M. (1997). *Sobreviure a Barcelona. Dones, pobresa i assistència al segle XVIII*, Vic: Eumo.

Foucault, M. (1978). *Vigilar y castigar*. Madrid: Siglo XXI.

- (1985): *Historia de la locura en la época clásica*. Madrid: FCE.

Geremek, B. (1989). *La piedad y la horca. Historia de la miseria y la caridad en Europa*. Madrid: Alianza.

Lis, C. i Soly, H. (1984). *Pobreza y capitalismo en la Europa preindustrial (1350-1850)*. Madrid: Akal.

Moro, T. (2012). Utopía. Madrid: Alianza (fragments).

Trinidad, P. (1991). *La defensa de la sociedad. Cárcel y delincuencia en España (siglos XVII-XX)*. Madrid: Alianza.

Vallespín, F. (ed.) (1990-95). *Historia de la teoría política*, Madrid: Alianza.

Woolf, S. (1989). *Los pobres en la Europa moderna*. Barcelona: Crítica.

Mòdul 4

Lectures bàsiques

Alvarez-Uría, F. (1986). Los visitadores del pobre. Caridad, economía social y asistencia en la España del siglo XIX. Dins *De la beneficencia al bienestar social. Cuatro siglos de acción social* (p. 117-146). Madrid: Siglo XXI.

Monlau, P. F. (1856). *Higiene Industrial ¿Qué medidas higiénicas puede dictar el gobierno a favor de las clases obreras?*. Madrid: Imprenta y Estereotipia Rivadeneyra.

Polanyi, K. (1989). *La gran transformación. Crítica del liberalismo económico*. Madrid: La Piqueta.

Trinidad, P. (1990). *Trabajo y pobreza en la primera industrialización*. Dins *Historia de la Acción Social Pública en España. Beneficencia y Previsión*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

Lectures complementàries

Artola, M. i Pérez Ledesma, M. (2005). *Contemporánea. La Historia desde 1776*. Madrid: Alianza.

Giner, S. (1975). *Historia del pensamiento social*. Barcelona: Ariel.

Hobsbawm, E. J. (2003a). *La era de la revolución, 1789-1848*. Barcelona: Crítica.

- (2003b). *La era del capital, 1848-1875*. Barcelona: Crítica.

Lis, C. i Soly, H. (1984). *Pobreza y capitalismo en la Europa preindustrial (1350-1850)*. Madrid: Akal.

Miranda, M. (2004). *De la caridad a la ciencia. Pragmatismo, Interaccionismo simbólico y Trabajo Social*. Zaragoza: Mira editores

Serna, J. (1998). *Presos y pobres en la España del XIX. La determinación social de la marginación*. Barcelona: PPU.

Vallespín, F. (ed.) (1990-95). *Historia de la teoría política*. Madrid: Alianza.

Mòdul 5

Lectures bàsiques

García Cotarelo, R. (1987). Origen y desarrollo del Estado del Bienestar. *Sistema*, 80-81, 5-21.

Sabater, J. (2012). L'Estat del Benestar. Present i reptes de futur. Dins Pelegrí, X. (ed.): *Els Serveis Socials a Catalunya* (p. 65-82). Lleida: Publicacions de la Universitat de Lleida.

Lectures complementàries

Ambrosius, G. i Hubbard, W.H. (1992). *Historia social y económica de Europa en el siglo XX*. Alianza: Madrid.

Aracil, R.; Oliver, J. i Segura, A. (1998). *El mundo actual. De la Segunda Guerra Mundial a nuestros días*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.

Ashford, D.E. (1989). *La aparición de los Estados de bienestar*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

Baldwin, P. (1992). *La Política de solidaridad social: bases sociales del Estado de Bienestar europeo 1875-1975*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

Casassas, J. (coord.) (2005). *La construcción del presente. El mundo de 1848 hasta nuestros días*. Barcelona: Ariel.

Castel, R. (1997). *La metamorfosis de la cuestión social*. Barcelona: Paidós.

Castles, F.G. (ed.) (1999). *Comparative Public Policy: Patterns of Postwar Transformation*. Cheltenham: Edward Elgar.

Espina, A. (2007). *Modernización y Estado de Bienestar en España*. Madrid: Fundación Carolina-Siglo XXI.

Flora, P. (1986/7). *Growth to Limits. The European Welfare States Since World War II* (3 vols), Berlin: De Gruyter.

Fontana, J. (2011). *Por el bien del imperio. Una historia del mundo desde 1945*. Barcelona: Pasado y Presente.

- (2017). *El siglo de la revolución: una historia del mundo de 1914 a 2017*. Barcelona: Crítica.

Hobsbawm, E. J. (2003c). *La era del imperio, 1875-1914*. Barcelona: Crítica.

- (2003d). *Historia del siglo XX, 1914-1991*. Barcelona: Crítica.

Judt, T. (2010). *Postguerra: una historia de Europa desde 1945*. Madrid: Taurus.

- (2012). *Pensar el segle XX*. Barcelona: La Magrana.

Moreno, L. i Sarasa, S. (1992a). *The Spanish "Via Media" to the Development of the Welfare State*. Working Paper. Madrid: CSIC.

- (1992b). *Génesis y desarrollo del Estado del Bienestar en España*, Madrid: Working Paper. Madrid: CSIC.

Pierson, C. i Castles, F. (eds.). (2007). *The Welfare State: A Reader*. Cambridge: Polity Press.

Vallespín, F. (ed.) (1990-95). *Historia de la teoría política*, Madrid: Alianza.

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives/Metodologia	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
C1 Reflexionar sobre l'aportació de l'anàlisi històrica a la comprensió de la realitat social i l'acció social.	Emmarcament del tema per part del professor. Anàlisi de textos i debats	Podrà entendre l'aportació de la història a l'anàlisi de la realitat social i saber utilitzar els seus instruments i mètodes	Totes (transversal), però especialment la primera activitat d'avaluació continuada (anàlisi de text de J. Fontana, J. (2001). <i>La Historia de los Hombres</i> . Barcelona: Crítica).
C2 Conèixer i comprendre els eixos bàsics dels canviants contextos socials, polítics, econòmics i culturals en els quals cal situar el desenvolupament històric de l'acció social en les seves distintes concrecions.	Emmarcament del tema per part del professor. Anàlisi de textos i debats. Lectura comentada de la bibliografia. Tutories grupals i individuals.	Disposarà d'eines per analitzar els factors explicatius dels canvis socials i les seves conseqüències. Serà capaç d'arribar a conclusions sobre la relació dinàmica entre els eixos de desigualtat de les estructures socials i la configuració d'estratègies de control i d'assistència des d'una perspectiva històrica.	Activitats d'avaluació continuada 2: Anàlisi de text de C. Lis, C. i H. Soly (1984). <i>Pobreza y capitalismo en la Europa preindustrial (1350-1850)</i>), 3: Anàlisi de text de J. L. Vives (1526), <i>El socorro de los pobres</i>); 4 Anàlisi de text P. F. Monlau, P. F. (1856). <i>Higiene Industrial ¿Qué medidas higiénicas puede dictar el gobierno a favor de las clases obreras?</i>) i anàlisi de la pel·lícula Germinal i 5: Anàlisi de text de R. García Cotarelo, (1987). Origen y desarrollo del Estado del Bienestar i de la pel·lícula <i>The Spirit of 45</i> . Prova final.
C3 Conèixer i comprendre les fases de l'evolució de l'acció social, així com els factors explicatius de cadascuna d'elles.	Emmarcament del tema per part del professor. Anàlisi de textos i debats. Lectura comentada de la bibliografia.	Podrà comprendre els impactes dels processos i canvis històrics en la configuració dels contextos, marcs legals i institucionals, discursos i mètodes de l'acció social.	Activitats d'avaluació continuada 2: Anàlisi de text de C. Lis, C. i H. Soly (1984). <i>Pobreza y capitalismo en la Europa preindustrial (1350-1850)</i>), 3: Anàlisi de text de J. L. Vives (1526), <i>El socorro de los pobres</i>); 4 Anàlisi de text P. F. Monlau, P. F. (1856). <i>Higiene</i>

	Tutories grupals i individuals.		<i>Industrial ¿Qué medidas higiénicas puede dictar el gobierno a favor de las clases obreras?</i>) i anàlisi de la pel.lícula <i>Germinal</i> i 5: Anàlisi de text de R. García Cotarelo, (1987). Origen y desarrollo del Estado del Bienestar i de la pel.lícula <i>The Spirit of 45</i> . Prova final.
C4 Conèixer i comprendre el procés que portà a la constitució dels Estats del Benestar	Emmarcament del tema per part del professor. Anàlisi de textos i debats. Lectura comentada de la bibliografia. Tutories grupals i individuals.	Podrà comprendre la complexitat i l'ambivalència de les polítiques d'assistència i benestar social i els processos històrics que expliquen l'aparició dels Estats del Benestar i les seves varietats	Activitat d'avaluació continuada 5: Anàlisi de text de R. García Cotarelo, (1987). Origen y desarrollo del Estado del Bienestar.) i de la pel.lícula <i>The Spirit of 45</i> . Prova final